

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Інститут української мови НАН України
Інститут мовознавства імені О. О. Потебні НАН України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

ШУМЕНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЄПІСКОПА
КОНСТАНТИНА ПРЕСЛАВСЬКОГО

Матеріали

I Міжнародної славистичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія

Харків – Шумен
Харківське історико-філологічне товариство
11 травня 2021 року

Матеріали I Міжнародної славістичної конференції, присвяченої пам'яті святих Кирила і Мефодія / за заг. ред. О. О. Маленко.
Харків – Шумен : ХІФТ, 2021. 344 с.

Рекомендувала до друку вчена рада Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
(протокол № 5 від 2 червня 2021 року)

ISBN 978-966-1630-51-1

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3281 від 18.09.2008.

Редакційна колегія:

Маленко О. О., докт. філол. наук, проф.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Корнієнко С. І., канд. філол. наук, доц., докторант; ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Умрихіна Л. В., канд. філол. наук, доц.; ХНПУ імені Г. С. Сковороди

Рецензенти:

Радчук О.В., докт. філол. наук, доцент, професор кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов; ХНПУ імені Г. С. Сковороди.
Сюта Г. М., докт. філол. наук, ст. наук. співроб. відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики; Інститут української мови НАН України.

У «Матеріалах» уміщено доповіді українських, болгарських, молдовських мовознавців, літературознавців, істориків, педагогів-методистів, філософів, мистецтвознавців, які взяли участь у I Міжнародній славістичній конференції, присвяченій пам'яті святих Кирила й Мефодія, що відбулася в Харкові 11 травня 2011 року. Питання наукового обговорення висвітлюють основні напрями сучасних досліджень у філології, історії, дидактиці, філософії освіти.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти всіх рівнів, учителів.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
вул. Валентинівська, 2, м. Харків, Україна, 61168

© Автори доповідей, 2021
© Дизайн Т. Лисиченко, 2021

ОСВІТА. ДИДАКТИКА. КУЛЬТУРА

Варич Наталія

ТРИГЕРИ РОДИЛЬНИХ ОБРЯДІВ 313

Голобородько Євдокія

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ МОВ
У БІЛІНГВАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
ДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТ 317

Заркова Полина

ПРАГОВИ РАВНИЦА НА ВЛАДЕЕНЕ
НА ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ 323

Миланова Евелина

КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ХХІ ВЕК
И ОБУЧЕНИЕТО ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК 327

Садох Олена

ОСВІТНІ ОКЛЮМЕНЦІЇ 332

Слепцова Олена

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ ПІСНІ
НА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
ХАРКІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ 337

Български език и литература (електронна версія), 2009.

4. Петров А. Проблеми на комуникативно ориентираното обучение по български език (5. – 12. клас). Булвест 2000. София, 2012.

Міланова Евеліна

КОМПЕТЕНТНОСТІ XXI СТ. Й НАВЧАННЯ
БОЛГАРСЬКОЇ МОВИ

У доповіді авторка схарактеризувала динамічні етапи в розвитку навчання болгарської мови. Новий закон про початкову і середню освіту, що діє з 2016 р., фокусує увагу на освітньому підході, відповідно до якого в центрі навчального процесу є учень як автономна особистість, від якої вимагають відповідальності щодо навчання та його результатів.

ОСВІТНІ ОКЛЮМЕНЦІЇ

Садоха Олена

*доктор філософських наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди*

Напевно, назва запропонованої розвідки спершу спровокує читача на певні апеляції до відомого роману й фантастичного навчального та життєвого досвіду Гаррі Поттера, а за тим уже вслід за дослідницею (і разом із нею) — до спостережень за метаморфозами освітніх реформувань у річищі означеної проблематики. І це й не дивно, бо сама освіта в реаліях сьогодення, потребуючи оновлення й підтримки, іноді певного захисту, вивільнення

з тенет численних міфів, постає водночас і як непевність, і як ризик, і як виклик, і як зосереддя механізмів очікуваного прориву в майбутнє, і як надзвичайний простір прозирання й креативних зрушень.

Соціокультурні контексти спрямовують нас у пошуки життєвості й вагомості завдань освіти, а передовсім до міркувань про необхідність відповідності освітнього поля динаміці мінливого світу, відходження від укоріненого налаштування освітнього закладу на стійку освітню парадигму, натомість — осмислення й урахування все нових і нових альтернатив, інваріантів у найрізноманітніших проявах і комбінаціях.

Сучасна філософія освіти (презентована, зокрема, напрацюваннями Джерта Бієсти, Дітера Ленца, Енді Харгрівза та інших) наголошує на тому, що оманливість суцільної рейтинговості, результативності, виправданості найрізноманітніших вимірювань, нагромодження бюрократичних підходів і механізмів відволікає від присутніх нагальних освітніх прагнень, ослаблює розбудовче напруження щодо нових стратегій, призводить до самозаспокоєння в пошуках ефективності навчально-виховних практик, імітації трансформацій, до гонитви за показниками й ігнорування актуальних у певному просторі технологій, механізмів, стилів, до роботи за інерцією, за вказівками, налаштовує освітніх агентів діяти за очікуваністю, а не за потребами, виснажує їх, а то й деморалізує.

Людиновимірна орієнтація як вітчизняної, так і європейської освіти потребує більш повного й багатопланового залучення людини до різноманітних комунікативних практик, де твориться зміст і формується досвід у взаємодії, завдяки вільній участі в осмисленій спів-діяльності, транспарентності, врахування інтересів кожного, його потенціалу, потреб, здатностей та передбачає високий рівень самоорганізованості, відповідальності, креатив-

ності, гнучкості, самостійних дій в освітніх практиках і їх критичної оцінки, прояснення сутності, спроможності до перероблення й перетворення, збагачення кожної миті свого життя, розроблення й утілення особистих повноважень в освітній і, ширше, життєвій траєкторії.

Таким чином постає проєкт перелаштування школи й університетів на самонавчальну організацію, сутнісними рисами якої є постійне самовдосконалення кожного освітнього агента як самобутньої особистості в ефективній взаємодії в спільноті, щоразу складнішій, продуктивнішій, моральнішій. Учитель і викладач сприяє відкритості, відвертості, злагодженості навчального процесу, навчаючись невпинно сам, у в колі колег-однодумців і разом зі здобувачами знань. Розгортає передусім свій потенціал наставництва в забезпеченні сприятливих умов для інтелектуального, морального, вольового, компетентнісного зростання учня чи студента, конкурентоспроможного, здатного жити гідно, якісно й сповненого прагнень невпинно поліпшувати це життя.

Механізми такої залученості дозволяють і сам освітній заклад налаштовувати на перспективу, через самовилучення принижень, байдужості, нудьги, страхів, цькування, заздрощів, через створення безпечного простору, через культуру взаємопідтримки, взаємоповаги, взаємоприйняття, культуру набуття спільного знання, формування спільної системи цінностей і узгодження її зі спільною картиною майбутнього.

Значною запобіжною засторогою щодо буденності, одноманітності, втоми, булінгу, несприятливого емоційного тла є виважена позиція і діяльність очільника навчального закладу. Як сучасний лідер, він забезпечує не стільки контроль за перебігом навчально-виховних практик, скільки створює умови для внутрішнього й зовнішнього вивільнення освітніх агентів — для їхнього саморозвитку, творчих, інноваційних зусиль, аналітичної

діяльності, генерування ідей, відпрацювання й коригування результатів, збагачення комунікативних практик, для ефективної незбюрократизованої взаємодії.

Тут важить уміння виокремлювати сутнісні риси агентів і провідні ознаки закладу освіти, спрямування на розроблення механізмів щодо розвитку тих організаційних ознак, що дозволяють максимально реалізуватися й прогресувати. Таким чином створюються також педагогічні майданчики не лише для накопичення досвіду й обміну ним, а й для висловлення своїх емоцій у різний спосіб (аби потім кращі з них демонструвати здобувачам знань), для емоційного розуміння (за Енді Харгрівзом) як інтер'єктного процесу.

Компетентний керівник, дбаючи про комфортний простір освітнього закладу як чинника успішного сьогодення й вдалого майбутнього, прагне уникати стереотипів у сприйнятті емоцій освітніх агентів, імітаційних зрушень, докладати зусиль у розробці, за потреби й у зміні превентивних стратегій, покликаних сприяти порозумінню, вдосконаленню як командної, так і індивідуальної майстерності, стимулювати навчання.

За таких умов поступово спадає полуда омани й щодо необхідності повсякчас контролювати учня чи студента й огортати його пильною увагою. Тож особливої ваги набуває звільнення здобувача знань від надмірної опіки, «розтягнутої» незрілості й несамотійності, тотальної незацікавленості у творенні власної долі.

Принагідно зазначимо, що предтечею подібних міркувань були й певні набутки в слов'янських освітніх практиках, як, скажімо, увага до випрацювання активної життєвої позиції в діяльності відомого болгарського педагога й енциклопедиста Івана Богорова, педагога-новатора Ботьо Петкова або ж формування емоційно розмаїтого наснаженого активного життя учнів у «школі радості» Василя Сухомлинського тощо. Звільнення від

орієнтації на послух і пригнічення, зворотним боком чого нерідко постає агресія, спонукає до реалізації учня як творчої особистості, динамічної і гнучкої, ініціативної, до набуття смислу професійної затребуваності й соціальних вимог, відповідальності за своє життя й свою діяльність.

Цей цілісний підхід пов'язується із контекстом сім'ї та громади, коли розвиваються шанобливі партнерські стосунки, що сприяють емоційним зв'язкам, спираються на досвід усіх освітніх агентів, зокрема й дітей, посилюють різні аспекти особистісного й спільного розвитку.

Звісно, відповідне освітнє проєктування передбачає опертя на інтерпретації реальних процесів, розрізнення міфів і реальності щодо сталого організаційного навчання та пошук і здійснення освітніх альтернатив із залученням учителя до розбудовчих стратегій і організаційно-управлінської діяльності, урахування впливу новітніх ідей на конкретні освітні практики, що дозволяє прогнозувати й коригувати діяльність.

Література

1. Енді Харгрівз. [Електронний ресурс]. URL: [https://uk.vvikipedla.com/wiki/Andy_Hargreaves_\(academic\)](https://uk.vvikipedla.com/wiki/Andy_Hargreaves_(academic))
2. Окклюменция и легилименция в реальной жизни. [Електронний ресурс]. URL : <https://garripotter.mybb.ru/viewtopic.php?id=55>
3. Donovan, Charles F., Fitzgerald, Paul A; Dunigan, David R. History of Boston College: from the beginnings to 1990.
4. Hargreaves A. Changing teachers, changing times: Teacher's work and culture on the postmodern age. Toronto, 1994.
5. Hargreaves A. The three dimensions of reform. *Educational Leadership*. 2000. Vol. 57, № 7. P. 30–34.